

Leerzaam inkijkje in onderzoek Spitsbergen

In 1968-1969 verbleven vier jonge mannen 13 maanden op Edgeoya, een eiland ten oosten van Spitsbergen. In 2015 werd, geïnspireerd op de ervaringen van die vier kerels, de eerste SEES-expeditie georganiseerd. SEES 2015 beviel goed en daarom is de reis in juli 2022 herhaald. Dit keer maakten vijftig onderzoekers, aangevuld met 'science supporters', scheep.

EELCO LEEMANS

Op 13 juli gooide de Ortelius de trossen los van de kade van Longyearbyen. Aan boord is ook Ko de Korte, een vitale man van bijna 80, die in zijn jonge jaren deel uitmaakte van de vier overwintelaars. De volgende dag komen we in de ochtend aan bij de zuidpunt van Spitsbergen. De bedoeling is om daar aan land te gaan, maar vanwege mist gaat dat niet door. Met zulk slecht zicht is het risico van onverwachte ontmoetingen met ijsberen te groot.

Beren op de weg

's Nachts varen we door naar Edgeoya waar we in de ochtend van 15 juli aankomen. Boven de hut bij Kapp Lee, de plek waar Ko en zijn kameraden meer dan een jaar verbleven, blijkt een ijsbeer te zitten. Er zit niets anders op dan een stukje door te varen naar het zuiden. Een verkenningsploeg gaat daar met de zodiac naar het strand en ontdekt dat het vanwege de branding niet mogelijk is om aan land te gaan. Daarop varen we een uur door om te kijken of we daar wel kunnen landen. Helaas: weer een beer in de weg, dus rechtsomkeert terug naar het beschutte strand bij Kapp Lee. Daar liggen nu tegen de 100 walrussen op het strand, terwijl de ijsbeer nog veel dichterbij is gekomen. De vraag komt natuurlijk direct op: wat doen

'Het grootste deel van het plastic afval is afkomstig van maritieme bronnen'

die ijsberen hier allemaal? Het antwoord is verrassend: de meeste ijsberen trekken in de voorzomer met het ijs naar het Noorden, waar hun belangrijkste voedsel zit: zeehonden. De beren die op de eilanden achterblijven zijn een beetje de sukkels: ze hebben het ijs gemist en moeten nu op zoek naar andere hapjes. En wat komt het dichtst in de buurt van een zeehond in dit gebied? Mens! Maar ze proberen natuurlijk van alles, zoals ganseneieren en zelfs ook gras.

Gletsjermond

In de bar van het schip krijgen we inmiddels plan D te horen: naar Negribreen, een gletsjer die in zee stroomt en de laatste tijd aan het 'surgen' is, ofwel in een hoger tempo de zee in drijft. Daar is ook een goede kans om zeezoogdieren te spotten. In de avond maken we een zodiac cruise bij de gletsjer en

horen hoever de gletsjermond zich heeft teruggetrokken sinds 2015. Je wordt hier echt met de neus op de veranderingen gedrukt.

Plastic verzamelen

Op 16 juli kunnen we eindelijk aan land, om precies te zijn bij het strand van Rosenbergdalen, aan de oostkant van Edgeoya. Het is prachtig weer en verschillende ploegen waaieren onder begeleiding van een bewapende gids over het land uit voor onderzoek aan vegetatie, rendierbotten, wieren – en plastic. Een andere groep werkt deze dag onder mijn leiding mee aan het verzamelen van aangespoeld plastic. We nemen de vondsten mee in tien gerecyclede boodschappentassen en aan boord maken we een eerste schifting, om dat later uit te werken en in de datasheet te noteren.

Walrussen

De dag daarna kunnen we eindelijk een landing maken bij Kapp Lee waar verschillende wetenschappers onderzoek doen in de buurt van de hut waar Ko in 1968-69 verbleef. Er liggen daar ook tientallen walrussen op het strand. Het is bijna niet voorstellen dat niet zo lang geleden helemaal geen walrussen meer voorkwamen bij deze archipel: ze waren zo goed als uitgeroeid. Eén van de

Plastic oprapen op het strand van Rosenbergdalen

‘Met het verdwijnen van de Hornbreen-gletsjer ontstaat er een nieuw eiland’

onderzoekers verzamelt poep van de walrussen om later te analyseren.

Fjord

Op de terugreis naar Longyearbyen doen we nog een aantal plekken aan, zoals de spectaculaire fjord Hornsund. Steile puntige bergen reizen uit de zee op, met in de dalen overal gletsjers. De vorige nacht waren we naar Stellingfjellet gevaren met de bedoeling om daar aan land te gaan, maar het is potdichte mist en nu wordt besloten om de Hornsund in te varen. Aan de oostkant ligt een flinke gletsjer, de Hornbreen, die zich net als alle gletsjers in rap tempo terugtrekt. De verwachting is zelfs dat, wanneer de Hornbreen helemaal weg is, over niet al te lange tijd een nieuwe doorgang door het eiland Spitsbergen zal ontstaan. Dan ontstaat er een nieuw eiland, een fenomeen wat op meer plekken bij de archipel gebeurt.

Excursies

De volgende dag maken we nog een laatste stop in de Bellsund en gaan met z'n allen bij

Ingeborgfjellet aan land voor een excursie. In groepen lopen we naar een kolonie kleine alken, zeevogels die alleen voorkomen in het Noord-Atlantisch gebied en totaal niet schuw zijn. Er is een theorie dat deze vogels zich enorm hebben kunnen vermeerderen omdat er veel minder walvissen zijn en beide dieren hetzelfde voedsel eten: krill. We zien de befaamde rendieren van Spitsbergen van dichtbij, zeehonden op de rotsen en waakzame Kleine Jagers, valkachtige zeevogels.

Na de lunch varen we door naar Van Muydenbukta, waar iedereen aan land gaat voor wandeltochten. Opnieuw verzamel ik met een ploeg vrijwilligers aangespoeld plastic. De locatie lijkt op de monding van een kreek, maar de soorten plastic wijzen op afval uit zee, zoals jerrycans en touw en een paar grote ijzeren drijvers. We zetten een

stukje strand af met gevonden bamboestokken, waarbinnen we de vondsten in verschillende categorieën verdelen. Grootste object is een 20 liter jerrycan met afgevoerde motorolie. Gelukkig zit de dop er nog op en kunnen we het vat mee aan boord nemen om in de haven af te geven.

Maritieme bronnen

De eerste indrukken laten zien dat veruit het grootste deel van het afval wat we vinden, afkomstig is van maritieme bronnen, meer specifiek van de visserij. Dit klopt met eerdere onderzoeken die we hebben gedaan op verschillende plekken in het Noordpoolgebied. Op de laatste dag, 22 juli, zijn we terug in Longyearbyen en takelen we een - helaas - goed gevulde bigbag van boord. Met een kar slepen we alles naar de grote gele container, die speciaal is neergezet voor strandafval. Weer een paar honderd kilo plastic minder op de stranden van Spitsbergen. 's Middags is er een SEES symposium bij UNIS, de universiteit waar alle onderzoekers in een paar minuten uitleggen wat zij hebben gedaan. Erg leuk en goed om meer details over sommige onderzoeken te horen. Daarna een receptie in het museum, waar ook de Nederlandse Arctisch ambassadeur en de Nederlandse ambassadeur in Oslo aanwezig zijn. ●●●